

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO’QON DAVLAT UNIVERSITETI**

**“Tasdiqlayman”
Qo’qon davlat universiteti
Rektori D.Sh.Xodjayeva
“29” avgust 2025-yil**

**“INKLYUZIV TA’LIM JARAYONIDA LOGOPEDIK YORDAMNI
TASHKIL ETISH TIZIMI”
FANINING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Magistratura mutaxassisligi:	70110301 – Maxsus pedagogika,defektologiya(Logopediya)

Qo’qon – 2025

Fan/modul kodi ITJLYTE1305		O‘quv yili 2026-2027	Semestr 3	Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)		Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Inklyuziv ta’lim jarayonida logopedik yordamni tashkil etish	60		90	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o‘qitishdan maqsadi – Logopedik yordamni tashkil etish tizimi davlat maktabgacha ta’lim tashkilotlarida, umumta’lim maktablari qoshida logopedik punktlarni, sog‘liqni saqlash tizimida logopedik yordamni tashkil etish, ushbu muassasalarda korrenksion-ta’lim metodlari asosida korreksion-logopedik jarayonni tashkil etish masalalarini qamrab oladi. Fanning vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar, alohida yordamga muhtoj bolalarni umumta’lim maktablariga jalb qilishning mazmun va mohiyatini bilish, ularni hayotda o‘z o‘rnini topishga o‘rgatish, inklyuziv ta’lim mohiyati va ta’moyillarini ochib berish. II. Nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) II. I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-Mavzu. Nutq nuqsoniga ega bo‘lgan bolalarga mo‘ljallangan guruhlar. Inklyuziv ta’lim kursining maqsadi va vazifalari, inklyuziv ta’limning mohiyati, inklyuziv ta’limning tamoyillari, inkklyuziv ta’lim madaniyati. Inklyuziv ta’limga bo‘lgan extiyojlar va uning sabablari haqida tushuncha berish. 2-Mavzu. Davlat maktabgacha ta’lim tashkilotlarida nutq kamchiligiga ega bo‘lgan bolalar uchun logopedik ishlarni tashkil etish. Nutq kamchiligiga ega bo‘lgan bolalarda ta’lim va tarbiyani tashkil etish xususiyatlari Logoped va tarbiyachi mashg‘ulotlarini rejalashtirilishidagi bog‘liqligi. Maxsus maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni saralash, guruhlarni tashkil etish.Tibbiy – pedagogikkomissiya ishi. 3-Mavzu. Davlat maktabgacha ta’lim tashkilotlarida logopedik punktlar				

Davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida logopedik punktlarning maqsad va vazifalari. Davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida logopedik punktlarning ishini tashkil etish. Logopedik punktlarda ish vaqtini taqsimlash, logopedik xonani jihozlash.

4- Mavzu: Davlat maktab.

Logopunktlarda yuritiladigan hujjatlar. Ota-onalar va tarbiyachilar bilan olib boriladigan ishlar. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining logopunktlariga qabul qilingan bolalar ota-onalari bilan olib boriladigan ishlar.

5-Mavzu. Umumta'lim maktablarda logopedik tekshiruvni o'tkazish

Bolalarning og'zaki nutqini tekshirishni tashkil etish. Logopedik tekshiruv jurnali. Nutq kartasi. Bolalar nutqini leksik, grammatik, talaffuz tomonlarini tekshirish.

6-Mavzu. Umumta'lim maktablari qoshidagi logopunktlar

Umumta'lim maktablari qoshidagi logopedik punktlarni tashkil etish. Ularning maqsad va vazifalari. Logopedning ish vaqtini tashkil etish. O'quvchilarning yozma va og'zaki nutqini tekshirishga ajratilgan vaqt taqsimoti. Maktab ta'ili davomida logoped – o'qituvchi ish vaqtining taqsimoti. Logoped o'qituvchining iyun oyidagi ishlari.

7-Mavzu. Umumta'lim maktablarida logopedik-korreksion ishlar mazmuni

Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'limga joriy etishda maktabgacha ta'lim muassasalari mudirasi, tarbiyachi, psixolog va defektologlarning vazifalari. Ota -onalar bilan ishlash. Mashg'ulotlarni tashkil etish va ularga qo'yiladigan talablar, shart-sharoitlar.

8-Mavzu. Inklyuziv ta'lim maktablar logoped xonasi jixozlanishi

Logopedning metodik ishlari. Logopedning boshlang'ich sinf o'qituvchisi bilan aloqasi. Maktab logopedining maktabgacha ta'lim tashkilotlari logopedlari bilan aloqasi. Maktab logopedining ota-onalar bilan aloqasi. Logopedik hujjatlar va ularni yuritish.

9-Mavzu. Logopedik punktlarda bolalarni saralash

Inklyuziv ta'lim bo'yicha mahall va maktab jamoasiga tushunchalarni rivojlantirish ishlarini tashkil qilish. Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'limga joriy etishda maktab direktori, o'qituvchilari, psixolog va defektologlarning vazifalari

10-Mavzu. Inklyuziv sinflarda logopedik ishlar

Respublikada inklyuziv ta'limning tarixi, respublikada inklyuziv ta'lim bo'yicha qabul qilinayotgan qonun va qarorlar. Respublikada inklyuziv ta'lim bo'yicha olib borilayotgan ishlar. 2020-2025 yillarda xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi va uni 2020-2021 yillarda amalga oshirish bo'yicha "yo'l xaritasi". SHaharlarda va Toshkent shahrining tumanlarida joylashgan bittadan maktablarda inklyuziv ta'lim joriy qilinishi

11- Mavzu. Boshlang'ich sinf o'quvchilarni logopedik mashg'ulotlarga saralash

Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'limga joriy etishda maktabgacha ta'lim muassasalari mudirasi, tarbiyachi, psixolog va defektologlarning vazifalari. Ota -onalar bilan ishlash. Mashg'ulotlarni tashkil etish va ularga qo'yiladigan talablar, shart-sharoitlar.

12-Mavzu. Og'ir nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalar bilan logopedik ishlar

Imkoniyati cheklangan bolalarni hususiyatlarini, nogironligini e'tiborga olgan holda individual dasturlarini tuzishga o'rgatish, metodik va didaktik ta'minotini tayyorlash usullari.

13- Inklyuziv ta'lim jarayonida logopedik ishlar

Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'limga jalb etishda TPPK ning maqsad, vazifalari, bolalarni saralash metodikalari.TPPK a'zolari, vazifalari.

14- Mavzu. Inklyuziv ta'lim maktablarga jalb etish

Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'limga jalb etishda TPPK ning maqsad, vazifalari, bolalarni saralash metodikalari.TPPK a'zolari, vazifalari.

15-Mavzu. Davolash-sog'lomlashtirish muassasalarida logopedik ishlar

Imkoniyati cheklangan bolalarni hususiyatlarini, nogironligini e'tiborga olgan holda individual dasturlarini tuzishga o'rgatish, metodik va didaktik ta'minotini tayyorlash usullari.

III. Amaliy mashg'ulotlar buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalarga mo'ljallangan maxsus maktabgacha ta'lim tashkilotlari.
2. **Maxsus maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalar uchun logopedik ishlarni tashkil etish.**
3. Maxsus maktabgacha ta'lim muassasalarida logoped hujjatlari bilan tanishish, tahlil etish.
4. Fonetik-fonematik nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalar guruxining ish faoliyatini o'rganish uchun nutq kartasini tuzish. Ushbu guruh uchun tuzilgan ta'lim-tarbiya dasturini o'rganib chiqish va tahlil etish.
5. Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalar guruhi ish faoliyatini o'rganish
6. Dudaqlanuvchi bolalar guruhining ish faoliyatini o'rganish uchun nutq kartasini tuzish. Ushbu guruh uchun tuzilgan ta'lim tarbiya dasturini

o'rganib chiqish va tahlil etish

7. Davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida logopedik punktlar ishini tashkil etish.
8. Maktab yoshidagi bolalarga logopedik yordamni tashkil etish.
9. Logopedik punktlarda logoped hujjatlari bilan tanishish va tahlil etish.
10. Umumta'lim maktablarda logopedik yordamni tashkil etish.
11. Og'ir nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarga mo'ljallangan maktablar.
12. Sog'liqni saqlash tizimida logopedik yordam.
13. Inklyuziv sinflarda profilaktik ishlar
14. Inklyuziv ta'lim jarayonida sinf o'qituvchilar ishlari
15. O'quvchilarning tibbiy-pedagogik hujjatlarini o'rganish va tahlil etish.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi turlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

- esse – dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publitsistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish;
  - dokladlar tayyorlash;
  - kurs ishi yozish;
  - konspekt yozish;
  - glossariy tuzish;
  - individual va guruhli o'quv loyihasi;
  - keys-topshiriqlarini bajarish;
  - mavzuli portfoliolar tuzish;
  - manbaalar bilan ishlash;
  - infografika tuzish;
  - darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash;
  - darsdan tashqari mashg'ulotlar ishlanmalarini tayyorlash;
- ta'lim yo'nalishi(mutaxassislik)ning xususiyatidan kelib chiqqan holda mustaqil ishlarning boshqa turlaridan foydalanish mumkin.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Inklyuziv ta'limning tamoyillari va unga bo'lgan ehtiyojlar va uning sabablari, bosqichlari.

- 2.Imkoniyati cheklangan bolalarni umumta'lim maktablarida o'qitishda konseptual talablar.
3. Inklyuziv ta'lim va xalqaro xuquqlari.
4. Inklyuziv ta'limni xorijiy davlatlarda nazariy va amaliy jihatdan qo'llab-quvvatlanishi.
5. O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlashning xuquqiy asoslari va amaliy tajribalar.
6. Ilmiy va metodik qo'llanmalarini yaratilishi. (imkoniyati cheklangan bolalar uchun).
7. Inklyuziv ta'limning mohiyati. Integratsion ta'lim va ijtimoiy reabilitatsiya.
8. Inklyuziv ta'limning xamma uchun ochiqligi.
9. Inklyuziv ta'limning butun jahonda e'tirof etilishining mohiyati va bu ta'lim tizimining xamma uchun ochiqligi.
10. Inklyuziv ta'limni boshqarish tamoyillari.
11. YOrdamga muhtoj bo'lgan bolalarni ta'lim tizimiga jalb etishda otalalar, oila va jamoatchilik bilan ishlash.
12. Inklyuziv ta'lim tizimida faoliyat ko'rsatuvchi resurs o'qituvchi va ijtimoiy pedagogni vazifalari va maqsadlari.
13. Inklyuziv ta'lim sharoitida imkoniyati cheklangan bolalarga inklyuziv ta'lim tizimida korreksion-pedagogik ishlarni tashkil etish.
14. Korreksion-pedagogik ishlarni tashkil etishning tashkiliy, xuquqiy, uslubiy va amaliy yordam ko'rsatish usullari.
15. Inklyuziv va integratsiya ta'limining bir-biridan farqi.
16. Inklyuziv ta'limning ijtimoiy strategiyasi.
17. CHet elda inklyuziv ta'limning joriy etilish (Ispaniya, Germaniya, Kreyta, SHvetsariya, Fransiya).
18. Inklyuziv ta'limda metodik ta'minotlar.
19. Toshkent shaxrida inklyuziv ta'lim joriy ʻtilgan maktablar va ularning faoliyatlariga ta'rif bering.
20. O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'lim joriy etilgan muassasalar va ish faoliyatlariga ta'rif bering.
21. Inklyuziv ta'limning mohiyati. Integratsion ta'lim va ijtimoiy reabilitatsiya.

	22. Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'lim muassasalarida o'qitishda maktab va maktab raxbariyatini vazifasi. 23. Inklyuziv ta'lim tizimida faoliyat ko'rsatuvchi resurs o'qituvchi va ijtimoiy pedagogni maqsad va vazifalari. 24. Inklyuziv va integratsiya ta'limining bir-biridan farqi. 25. Inklyuziv ta'limni boshqarish tamoyillari. 26. Inklyuziv ta'limning tibbiy – pedagogik – ijtimoiy modeli. 27. Imkoniyati cheklangan bolalarga maktab va sinf xonalarini moslashtirish va korreksion yordam va ularning xuquqiy, pedagogik aspektlari. 28. Imkoniyati cheklangan bolalarni maktabga tayyorlashda ota – onalar, maxallalar va pedagoglarning o'rni va hamkorligi. 29. Inklyuziv va integratsiya ta'limning bir – biridan farqi. 30. Inklyuziv ta'limning ijtimoiy strategiyasi. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	VI. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari Talaba bilishi kerak: • xalq ta'lim tizimida inklyuziv ta'limga bo'lgan ehtiyoj, inklyuziv ta'lim va xalqaro xuquqlar, inklyuziv ta'limni amaliyotga joriy qilish borasidagi xuquqiy me'yoriy hujjatlar, inklyuziv ta'lim tizimida kadrlarni tayyorlash xaqida tasavvurga ega bo'lishi; (bilim) • bolalar huquqlari to'g'risidagi konvensiya, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Ta'lim to'g'risidagi qonun, Ta'lim hamma uchun reja harakat dasturi, alohida yordamga muhtoj bolalarni o'z sog'lom tengdoshlari bilan umumta'lim tizimida ta'lim olish jarayoni va tamoyillarini tahlil etish va imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'limga kiritish (saralash) metodikasi, inklyuziv ta'lim jarayonida rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni o'ziga xos xususiyatlarini o'zlashtirish, inklyuziv ta'lim bo'yicha o'quv uslubiy materiallarni ishlab chiqish, inklyuziv ta'limni joriy qilishda jahon tajribasini, inklyuziv ta'limning zamonaviy yutuqlarini tahlil etish bo'yicha ko'nikmalariga ega bo'lishi; talaba alohida yordamga muhtoj bo'lgan bolalarga korreksion yordam berish, inklyuziv ta'limni tashkil etish va olib borish, inklyuziv ta'lim bo'yicha o'quv reja va dasturlarni bola imkoniyatiga moslashtirish, imkoniyatlari cheklangan bolalarni xususiyatlarini inobatga olib, individual dasturlar tuza bilish, bolalarni imkoniyatlarini e'tiborga olgan holda informatsion va pedagogik texnologiyalar asosida o'qitishni tashkil etish malakalariga ega bo'lishi kerak.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

	• ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, ijod qilish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha amaliy ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. R.SH.SHomaxmudova. "Maxsus va inklyuziv ta'lim" uslubiy qo'llanma. CHASHMA PRINT - Toshkent 2011y. Qo'shimcha adabiyotlar 2. Muminova L.R. Inklyuziv ta'limning nazariy va amaliy asoslari. Monografiya. T., 2018. 3. Nazarova D.A. Inklyuziv ta'lim muassasalarida zaif eshituvchi bolalar ta'lim-tarbiyasini tashkil etish texnologiyalari. Monografiya. Toshkent-2020. 4. Muminova L.R Inklyuziv ta'lim. Dastur. T., 2014
7.	Qo'qon davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet Kengashning 2025 yil " 29" avgustdagi qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun ma'sullar va dastur mualliflari: M.Maxmudova - Qo'qon davlat universiteti «Maxsus pedagogika» kafedrasida dotsenti, p.f.b.f.d. (PhD).
9.	Taqrizchilar: X.Akramova – Jizzax DPI Maxsus pedagogika kafedrasida mudiri PhD